

referendumu, bez javne rasprave. Šest godina kasnije, čak tri četvrtine građana i političara smatraju da je tadašnja procedura donošenja Ustava bila manjkava.

Uzorak na kom je rađeno istraživanje Fonda za otvoreno društvo i agencije Ipsos Stratedžik marketing obuhvata dve ciljne grupe: građane Srbije starije od 18 godina i pripadnike elita koje čine politička i intelektualna elita i predstavnici civilnog društva. Uzorak građana obuhvatio je 1056 ispitanika iz 67 opština, odnosno 127 gradskih, prigradskih i seoskih mesnih zajednica u Srbiji. Sagovornici iz redova elita dolaze iz tri velike grupe: stranačka politička elita, elite nacionalnih manjina iz saveta nacionalnih manjina i intelektualna elita koju čine predstavnici medija, univerziteta i akademija nauka i umetnosti. Istraživači su vodili računa da predstavnici elita budu što više pozicionirani u okviru svojih organizacija, tako da uzorak obuhvata lidere političkih partija, predsednike i potpredsednike saveta nacionalnih manjina, direktore nevladinih organizacija, poglavare verskih organizacija, rektore univerziteta i ugledne profesore, direktore i glavne i odgovorne urednike medija i društveno angažovane javne ličnosti. Istraživanje je rađeno metodom intervjua lice u lice, uz korišćenje upitnika koji je podeljen u četiri celine: stavovi prema Ustavu, stavovi prema proceduri usvajanja ustava 2006. godine, stavovi o promeni Ustava i stavovi prema odredbama Ustava (preambula, državnost, političko uređenje, teritorijalno uređenje, ljudska prava, ekonomsko uređenje).

OPŠTI UTISAK: Na skali ocena od 1 do 5, kao u školi, Ustav Srbije dobio je prosečnu ocenu 2,8. Samo deset odsto građana i četiri odsto pripadnika elite smatra da Ustav ne treba menjati. Zanimljivo je da je Ustav najvišu ocenu dobio od pripadnika političke elite, koja mu daje prosečnu ocenu 3, dok je intelektualna elita dala 2,8. Ustav su najniže ocenili predstavnici društvene elite, dali su mu prosečnu ocenu 2,6. Samo jedna politička stranka ocenila je Ustav peticom, dok je jedinicu dalo osam organizacija (dve stranke, tri nevladine organizacije i dva predstavnika univerziteta).

Kada je reč o tekovinama Ustava, većina ispitanika misli da je donošenje novog Ustava promenilo tek ponešto u Srbiji. Kada je reč o promenama koje je doneo Ustav, sagovornici više govore o promenama unutar samog Ustava (u odnosu na prethodni) nego o efektima ovog dokumenta na život u Srbiji. Kao konkretne promene najčešće se navode ljudska prava kao pozitivna promena i Preambula, koju većina ispitanika karakteriše kao negativnu uz obrazloženje da koči rešavanje odnosa sa Kosovom. Ipak, većina ispitanika, 72 odsto, smatra da Ustav sadrži odredbe koje će biti trajne tekovine Srbije u pravnom i političkom smislu, ali najveći broj govori o samo jednoj tekovini – ljudskim pravima. Većina predstavnika elite smatra da je Ustav dodatno učvrstio neke društvene vrednosti, međutim, one vrednosti koje ispitanici navode malobrojne su i među ispitanicima nema saglasnosti, osim u slučaju ljudskih prava.

Autori istraživanja napominju da su ispitanici bili znatno produktivniji kada su govorili o vrednostima koje je ustavotvorac propustio da učvrsti. Tu se u odgovorima najčešće vraćaju na problem deklarativnosti Ustava i na to što u njemu nema garancija za vrednosti koje sadrži. Kada je reč o drugim vrednostima koje nisu dovoljno učvršćene, ispitanici navode: pravo na privatnost, ravnopravnost verskih zajednica, prava manjina (naročito seksualnih), dečja i porodična prava, ravnopravnost polova. Nisu retke ni primedbe na nezavisnost sudstva, decentralizaciju, usklađenost sa evropskim zakonodavstvom, opredeljenost za Evropsku uniju i primedbe na definisanje Srbije kao države srpskog naroda i drugih građana. Činjenica da se vrednosti definisane Ustavom krše u praksi, po mišljenju ispitanika, govori o tome da Ustav ne daje garancije za njih. U svojim komentarima, ispitanici često navode da je